

Дишкант М.М.

студентка,

Науковий керівник: Король С.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Хмельницький національний університет

ГРАМАТИЧНА АСИМІЛЯЦІЯ ЗАПОЗИЧЕНИХ ІМЕННИКІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

У зв'язку зі світовою глобалізацією та розширенням міжнародних контактів більшої актуальності набуває проблема запозичень та їх асиміляції. Важливу роль у цьому відіграє граматики, адже необхідно обумовити вживання лексичної одиниці у іншій мовній системі. Іменник є найпоширенішою частиною мови, яка має низку нюансів у німецькій мові, що потребують уваги. Необхідність визначити шляхи граматичної асиміляції запозичених іменників зумовлює актуальність цього дослідження.

Мета дослідження полягає у вивченні шляхів, за допомогою яких відбувається асиміляція запозичених у німецьку мову іменників на граматичному рівні.

Процес асиміляції запозичень у німецькій мові досліджували такі науковці, як А. Бах, Н. Білан, П. Ванас (P. Vanags), Н. Волкова, Т. Волкова, Ю. Коротких, Х. Пауль (H. Paul), Т. Шіппан (T. Schippan), В. Шмідт (W. Schmidt). Проте мало уваги зверталось на граматичні особливості асиміляції запозичень, і вплив цих змін на вживання іменників у німецькій мові ще не розкритий повністю.

Одним із засобів збагачення лексичного запасу будь-якої мови є запозичення, і майже неможливо уявити такі слова у вжитку без певних перетворень. Адже для того, щоб лексична одиниця пристосувалась, їй необхідно набути рис мови, до якої вона була запозичена.

Відповідно до цього, ключовим поняттям нашого дослідження є асиміляція, яку Т. І. Волкова відзначає як «пристосування іншомовної лексичної одиниці до мови-реципієнта на фонетичному, орфографічному, морфологічному та граматичному рівнях» [2, с. 73]. Вважаємо, що це визначення дає повне та однозначне пояснення суті явища. Дійсно, потрапляючи до іншої мови, слово зазнає різноманітних

перетворень, значущість яких відкривається при детальному розгляді на кожному із рівнів.

Однак, процес запозичення не є миттєвим та одноразовим, адже іншомовне слово, яке потрапляє у вжиток у німецькій мові, проходить через декілька стадій асиміляції. Спершу воно використовується як абсолютно чуже, пишеться у лапках та нерідко має поряд тлумачення. Його значення відоме лише невеликому відсотку носіїв німецької мови. Після повторних вживань такої лексичної одиниці вона поступово втрачає якості цитати та починає набувати рис німецької мови.

Для того, щоб запозичення ввійшло в лексичний склад мови, слово повинно володіти семантичною самостійністю, поширеністю і регулярним використанням. Цей ступінь засвоєння характеризується подальшим розвитком запозиченого слова та вживанням у мовленні, що відбувається внаслідок взаємодії із іншими елементами мови [1].

У процесі дослідження визначено, що найшвидше і найчастіше підлягають асиміляції запозичення із історично пов'язаних з німецькою мов. Наприклад, запозичення з англійської мови завдяки спільному походженню досить гармонійно пристосовуються до німецької граматичної, орфографічної та фонетичної системи, і після завершення процесу асиміляції майже не мають рис запозичень. Втім запозичення із східних мов цілком зберігають чужорідне забарвлення та легко впізнаються у німецькомовному тексті.

Вживання запозичення у німецькій мові неможливо уявити без пристосування граматичних форм. Найбільш багатоскладною та визначною є граматична асиміляція запозичень у німецькій мові, що спричинене граматичними особливостями: наявність артиклів, що відмінюються, роду в іменників та написання їх з великої букви, різноманіття форм дієслів, наявність закінчень у більшості частин мови. Оскільки найбільш яскраво асиміляція виражається у іменниках, розгляньмо принципи асиміляції іншомовних лексичних одиниць, що належать саме до цієї частини мови.

Іменник у німецькій мові має низку таких ознак: рід, відмінок, число. Однією з характерних особливостей є наявність артикля, через який разом із закінченням виражається рід лексичної одиниці, число та відмінок. У дослідженні розглянуто окремо кожен із граматичних рис німецької мови, якої набуває запозичений іменник у процесі асиміляції.

Найчастіше слово переймає той рід, який був у мові, звідки прийшло це запозичення. Наприклад, *la paella* (ісп.) – *die Paella, il risotto* (італ.) –

der Risotto. Проте не в усіх мовах іменники мають розподіл за родом, крім того, трапляються певні винятки, що змальовано нижче.

Існує декілька альтернативних способів надання роду та відповідного артикля запозиченим словам згідно правил німецької граматики:

- за допомогою афіксів, які вже існують у німецькій мові та мають чітко закріплені рід, наприклад, *-ismus* вказує на чоловічий рід, *-ität* на жіночий, а *-ett* на середній;

- за допомогою аналогії з уже існуючими словами у німецькій мові, що належать до тієї ж семантичної групи. Наприклад, назви алкогольних напоїв належать до чоловічого роду у німецькій мові, тому слово *der Wodka* також чоловічого роду, не дивлячись на те, що у мові оригіналу – російській – жіночого;

- згідно із природним родом. Якщо запозичене слово вказує на особу чи істоту чоловічої або жіночої статі, то його рід у німецькій мові буде відповідним [3, с. 265].

Цікавою особливістю є набуття іменником закінчення *-in*, що характеризує жіночий рід, у запозичених назвах професій, наприклад, *manager* у англійській мові стосується як чоловіка, так і жінки. У німецькій відбувається розмежування – *der Manager, die Managerin*.

Окремим випадком є запозичення подібних слів із різних мов та із різним значенням, що впливає на вживання артикля. Наприклад, запозичене із французької та вже асимільоване слово *das Service* має значення «набір посуду», а запозичення з англійської мови *der Service* означає «обслуговування». В цьому випадку рід іменників визначається семантично – за родом власне німецьких слів із подібним значенням.

Запозичене слово, яке набуло відповідного артикля, має змогу бути відмінюваним згідно правил німецької граматики. Як видно у табл. 1, запозичені іменники набувають усіх рис німецьких іменників, включаючи приналежність до певної відміни, що впливає на наявності закінчень при деяких відмінках та у формах множини. Наприклад, *des Crayons* є формою першої відміни, родового відмінку однини чоловічого роду, що виражається закінченням *-s* та формою артикля *des*.

Таблиця 1

Зразок відмінювання запозичених іменників

Nominativ	Genetiv	Dativ	Akkusativ
die Party (англ.)	der Party	der Party	die Party
der Crayon (франц.)	des Crayons	dem Crayon	den Crayon

Джерело: розроблено автором

Це стосується і форми множини іменників. До прикладу, запозичення із англійської мови, що закінчуються на *-y*, найчастіше не зберігають особливості мови оригіналу в утворенні множини, а саме перетворення у закінчення *-ies*, а вживаються із німецьким закінченням *-s*: *Babys, Teddys*.

Іноді асиміляція має подвійний характер. Прикладом є запозичення із італійської мови *die Pizza*, яке аналогічно зі словами *Auto, Kino* спочатку набуло закінчення *-s* у формі множини. Однак на цьому процес асиміляції не закінчився, і стає поширеною така форма множини як *Pizzen*, більш типова для німецької мови [3, с. 266].

Отже, було виявлено такі шляхи набуття граматичного роду запозиченими іменниками, як: перейняття із мови оригіналу, відповідність із семантичним колом, до якого належить слово у німецькій мові, чітке прикріплення роду до певних суфіксів та узгодженість із природнім родом, якщо слово позначає живу істоту. Також було досліджено вплив асиміляції на наявність закінчень при відмінюванні запозиченого іменника та у його формі множини.

Вбачаємо, що цей аспект асиміляції буде досліджуватися і надалі, адже не всі винятки були охоплені, а також німецька мова щоденно збагачується новими запозиченнями, зокрема іменниками, тому із розвитком цього процесу виявлятимуться нові особливості їх пристосування.

Список використаних джерел:

1. Білан Н. М. Процес асиміляції запозичених слів у німецькій мові / Н. М. Білан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/bilan-nm-protses-asimilyatsiyi-zapozichenih-sliv-u-nimetskiy-movi/>

2. Волкова Т. И. Процесс ассимиляции иноязычной лексики с психолінгвістической точки зрения / Т. И. Волкова // Учёные записки ЗабГГПУ. – Вып. 49. – 2013. – С. 71-79.

3. Schippan T. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache / T. Schippan. – Tübingen : Niemeyer, 1992. – 310 s.

Мірошніченко Я.В.

студент,

Науковий керівник: Школярєнко В.І.

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри,

Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка

ВАРІАНТНІСТЬ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Фразеологія як наука виступає одним з яскравих та дієвих засобів мови, яка збагачена сукупністю властивих мові усталених зворотів і висловів. Великого інтересу досягає, серед мовознавців, питання фразеології, які відзначають помітну тенденцію до зміни та модифікації компонентного складу фразеологічних одиниць (далі ФО).

Актуальність даного дослідження зумовлена тим, що багато уваги наразі приділяється глибокому вивченню варіацій структурного складу фразеологізмів у німецькій мові.

Об'єктом нашого дослідження є ФО, котрими називають стійкі звороти мови, що вступають у різні смислові та граматичні зв'язки з іншими мовними одиницями.

Предметом дослідження є варіації структури й семантики німецькомовних фразеологізмів.

Метою дослідження є вивчення варіантності структурного та семантичного складу фразеологізмів.

Аналіз актуальних досліджень та виклад основного матеріалу.

З допомогою своєї мовної природи фразеологізми мають ускладнену семантичну структуру і тенденцію до варіювання з вторинними сегментами мовної картини світу. Вивченню проблеми варіантності